

СТАНОВИЩЕ

НА КНСБ ПО ПРОЕКТА НА БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2016 ГОДИНА

1. ПО ФИЛОСОФИЯТА НА ПРОЕКТО-БЮДЖЕТА

Проектът на Закон за бюджета на Държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) е разработен традиционно на много високо професионално ниво.

Документът е в съответствие с основните допускания за 2016 г. по средносрочната бюджетна прогноза 2016-2018 г., както с действащото законодателство, в т. ч. измененията от средата на настоящата година, които влизат в сила от началото на бюджетната 2016 година. Последното заслужава специално да бъде отбелязано, тъй като редица предишни бюджети на ДОО бяха разработвани въз основа на съдържащи се в самите законопроекти изменения в нормативните текстове на КСО. Настоящият законопроект също съдържа изменения и допълнения, но те преобладаващо са посветени на прецизиране на нормативни разпоредби, редакционни уточнения, с оглед уеднаквяване на срокове и еднозначно тълкуване, както и съкращаване на някои срокове по пенсионното производство.

2. ПО ПРИХОДИТЕ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Приходите на Държавното обществено осигуряване (вноски, главници и лихви, неданъчни приходи и очаквания от ППФ и УПФ) за следващата година по плана възлизат на 4 980, 5 млн.лв., сума по-ниска от 50 на сто от необходимите и присъщи по закон разходи за осигурителни плащания на българските граждани.

Собствените приходи на системата на ДОО за 2016 г. са планирани при средногодишен брой на осигурените 2 763,3 хил. човека, което е с около 9, 5 хил. или с 0,3 на сто повече от очакваното изпълнение и почти 32 хил. човека или 1,16 на сто над плана за настоящата година.

Заложеният ръст на осигурените лица за 2016 г., на фона на очакваното за настоящата 2015 г. увеличение с над 22 хиляди човека ни дава основание да считаме, че по този показател има определени резерви, а така също и за приходите на системата. Още повече, че за следващата година се предвижда по-висок икономически растеж и намаляване равнището на безработицата.

Броят на безработните с право на обезщетение е планиран със 7 800 човека по малко от очакваното изпълнение за 2015 г. и 16 900 по-малко от плана, което е безспорно положителна тенденция, но остава неясно защо планирания за следващата година темп е по-нисък от реализираното през настоящата година, при положение, че за 2016 г. се очаква да се приложат нови мерки за заетост.

Заложеният среден осигурителен доход в системата е планиран с нарастване от 4,5 на сто, спрямо очакваното за 2015 г. и с 5,8 на сто, по сравнение с планираното с бюджет 2015.

Доколко, обаче заложеният ръст отчита в достатъчна степен повишаването на МРЗ за страната с 10,5 на сто, средния ръст на минималните осигурителни доходи с 8,6 на сто и увеличението на минималния доход за земеделските стопани и тютюнопроизводителите с 10 на сто (от 300 на 330 лв) е риторичен въпрос.

Специално по отношение на предвидените минимални осигурителни доходи по икономически дейности и групи професии за 2016 г. КНСБ приветства принципната позиция на Правителството относно отношението на равнопоставеност в изискванията към всички сектори в икономическата, респективно икономическите агенти, както и към отговорността на представляващите работодателите и работниците и служителите организации към приходите на системата, в чието управление участват.

Все пак ще отбележим, че приходните параметри за доходите за осигуряване не следват обща логика на промени. Извън декларацията, че се следва заложеното в Тригодишната бюджетна прогноза, мотивите към проекта не предлагат съществени аргументи. Така например, стои въпросът защо долната граница на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица – 420 лв. продължава да стои на нивото си от 2010 г., когато тази сума представляваше 157 на сто към минималната работна заплата за страната (240 лв.). Сега МРЗ за страната е равна на 420 лв. и въпреки че за тази категория осигурени лица законът предвижда диференциация и изравняване в края на годината, респективно донасяне на осигурителни вноски, редно е минимумът да търпи развитие. Още повече, че въвеждането на диференциацията допринесе за повече проблеми, отколкото положителен за осигурителните приходи ефект. В тази връзка,

КНСБ счита, че е напълно логично долната граница на дохода за самоосигуряващите се лица да се установи на 450 лв. и да се премахне съществуващата сега диференциация. Премахването ѝ е наложително защото единственият ефект от нея са трудностите, които тя създава на администрациите и на самите осигурени лица, които на всичко отгоре и ощетява, тъй като на практика доходите, които могат да се ползват за определяне на обезщетенията им са от по-предходна година.

Специално внимание заслужава минималния осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводителите, който се предвижда да нарасне от 300 на 330 лв. Известно е, че голяма част от тази категории осигурени лица трудно реализират дори доходи на нивото от 300 лв. месечно, а същевременно има такива, които притежават огромни територии обработваеми площи, несметни лични богатства, в т.ч. персонални самолети. Този минимален доход, обаче е и за тях. При това, държавата продължава да освобождава тази категория работещи от задължението да декларират доходите си. Това прави невъзможно прилагането на законовата постановка от КСО този осигурителен доход да служи единствено за авансово внасяне на осигурителните вноски и на практика го превръща в окончателен.

КНСБ счита, че по отношение на земеделските стопани и тютюнопроизводителите законодателят е внесъл и поддържа сериозна неравнопоставеност при задълженията, а следователно и правата, и настоява минималният осигурителен доход за земеделските стопани и тютюнопроизводителите да се запази на сегашното си ниво от 300 лв., а за всички тях да се въведе задължение да подават декларация за доходите си както всички български граждани, за да може по този начин на

база окончателен доход да довнесят осигурителни вноски, така както е предвидено в чл. 6, ал. 8 КСО. В противен случай тази разпоредба ще продължи да е мъртва по отношение на тази категория осигурени лица и една голяма група изключително високодоходни производители ще продължава да се осигурява на нищожни за техните възможности суми.

С проектобюджета за 2016 г. и **максималният осигурителен доход от 2600лв. се задържа на нивото си от 2015 г.**, макар че има всички основания този осигурителен параметър да се движи нагоре. Регулярният аргумент срещу това е обвързаността му с размера на максималната пенсия, но няма пречка да се направи съответната законова промяна за периода на действие на бюджета на ДОО за 2016 г., каквато практика съществува от доста години и при различни правителства. КНСБ настоява **максималният осигурителен доход за 2016 г. да се увеличи с ръста на минималната работна заплата за страната (от 380 на 420 лв., или 10,5 на сто), т.е. с 10 на сто и да се установи на 2860 лв.** Така, освен че ще се повишат приходите в системата (с допълнителни 47 млн. лева) ще се запази, макар не изцяло структурата и съотношенията между най-ниския доход за осигуряване при трудови и приравнени отношения и най-високия доход в системата.

Размерите на осигурителните вноски за фондовете на ДОО и на тези администрирани от ДОО остават на досегашните си нива. При това не е изненада, че фондовете на ДОО (без ТПЗ) остават със сериозни дефицити. С отпадането на разпоредбата на чл. 21 КСО, относно трансфера от 12 на сто върху масата на осигурителните доходи се появява и истинското ниво на дефицит на системата. И през 2016 г. държавата ще трябва да отдели

значителен ресурс за покриване на недостига в консолидирания бюджет на ДОО, те на дефицита в размер над 4,7 млрд.лв.

Ето защо, КНСБ отново апелира за периодични актюерски разчети, с които да се определят обективно необходимите нива на осигурителните вноски за отделните осигурителни рискове, както и за амбициозни мерки за плавно и постепенно възстановяване на намалените осигурителни вноски във фондовете на ДОО. В тази връзка обръщаме внимание, че 2016 година е шестата поред, в която не се предвижда вноската във Фонд ГВРС. Аргументи за това дори не се обсъждат. КНСБ държи да припомни, че при въвеждането на този фонд предприятията, респективно работодателите бяха за пореден път улеснени, като с размера на вноската за Фонд ГВРС се намали вноската за Фонд „Безработица“ на ДОО. Беше напълно логично отнетия размер на вноската за „Безработица“ да се възстанови, щом като се преценява, че Фонд ГВРС продължително време няма нужда от захранване с вноски . Конфедерацията прави тъкмо това предложение – в 2016 г. вноската за Фонд „Безработица“ на ДОО да се увеличи с един, или минимум с половин процентен пункт. По този начин приходите на посочения фонд ще се увеличат с над 100 млн.лв. или поне с 50-60 млн.лв., а дефицитът му или ще се ликвидира напълно или ще стане незначителен.

В заключение, с оглед на гореизложеното относно параметрите и политиките по осигурителните приходи, на събраните в повече от плана за 2015 г. осигурителни вноски в размер на 139 млн.лв. при по-нисък ръст на МОД, среден осигурителен доход и МРЗ за страната, по-високото по сравнение с 2016 г. ниво на безработица и фактът, че повишаването на МОД икономическите дейности без договорености не е отразено в параметрите на приходите

на ДОО за следващата година, КНСБ намира че планираните осигурителни приходи могат да бъдат завишени с още над 80 млн.лв., а при промяна на вноската за фонд „Безработица“ минимум с още 60-70 млн.лв.

3. ПО РАЗХОДИТЕ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Общите разходи на системата за пенсии, обезщетения, издръжка на дейността, в т.ч. трансфери към МТСП възлизат на 10 044,3 млн.лв. За да се реализират правата на гражданите в тази сума, както беше отбелязано държавата компенсира недостиг от 4, 719 млрд.лв.

А. По пенсиите

Заложените в проекто-бюджета за следващата година разходи за пенсии като процент от БВП на страната остава на нивото от последните три години – 9,9 на сто.

Разходите през 2016 г. ще надхвърлят очакваното изпълнение за 2015 г. с 261 млн. лв. Превишението се обуславя от измененията в КСО, касаещи правата на хората (64,5 млн.лв. допълнително), така от осъвременяването на пенсиите с 2,5 на сто от 1 юли, което макар и съвсем символично, особено за ниските пенсии изисква допълнителен ресурс от 120 млн.лв. Обективното обстоятелство, че новоотпуснатите пенсии по принцип са с по-високи размери също повишава разходите на системата с 22,2 млн.лв. Въпреки това повишаване на разходите и въпреки данните, че през следващата година средният нетен коефициент на заместване на пенсиите ще нарасне от 57,9 на 58,6 на сто, общата картина на адекватността на пенсиите в България не се променя - почти 80 на сто (78, 6%) от български граждани, приключили трудовата си кариера имат пенсионен

доход до 400 лв. на месец, а 51,3 на сто са с пенсии от 200 до 400 лв. (данни за първото полугодие). В тази връзка, предложенията на КНСБ за промени в политиките и параметрите за приходите на системата несъмнено биха възможност за по значително осъвременяване на пенсиите, още повече че нормата на чл. 100 КСО го позволява (с решение на НС на НОИ).

Б. По краткосрочните обезщетения

2016 г. е шестата поредна година, в която минималното обезщетение за безработица е оставено символично ниво – 7,20 лв. на ден и по този показател България остава вън от минималните норми на 102 Конвенция на МОТ. Ясно е, че при 420 лв. МРЗ за страната минимумът би трябвало да се установи на 12 лева. Безпринципното решение на законодателя обезщетението при настъпването на този риск да се определя при референтен период от 24 месеца назад практически обезсмисля и почти нулира въздействието на увеличението на МРЗ за страната върху обезщетението на за лицата работещи за такова възнаграждение. На този фон са заложили разходи, които са 95,2 на сто (324,8 млн.лв.), спрямо очакваното за тази година. Ето защо КНСБ отново категорично настоява минималното обезщетение при безработица да се повиши и се установи на 12 лв. на ден, така че да съответства поне на 60 на сто от новата МРЗ.

При другите краткосрочни обезщетения има известни обезпокоителни тенденции, по които КНСБ счита че ще трябва да се предприемат действия от органите на медицинската експертиза и от контролните органи на НОИ. Причините за постоянно нарастващите разходи за парични обезщетения за временна неработоспособност (с 110,1?! на сто спрямо очаквано

изпълнение) се нуждаят от дълбочинно изследване и мерки. Докато по-високият размер на паричното обезщетение може да бъде обяснен с нарастването на средния осигурителен доход, по-високите минимални осигурителни доходи и променена структура на осигурените лица, то увеличението на броя на дните и на лицата, ползващи обезщетения трудно намира обосновка. Поне официалната информация на здравното министерство не отчита по-висока краткосрочна заболеваемост. **Нарастването на дните във временна неработоспособност с около 1 366 хиляди дни през 2016 г. стъписва и на фона на въвеждането на електронния болничен лист и на другите мерки за подобряване контрола от страна на НОИ и НЗОК не намира достатъчна обосновка.**

При разходите за трудова злополука и професионална болест също е заложено нарастване със 115,3 на сто в сравнение с очакваното изпълнение. Предвидена е загуба на 284 232 работни дни поради трудови злополуки и професионални болести при средно-дневно обезщетение от 29,11 лв. При свиване на производството в най-рисковите отрасли и намаляване броя на заетите в същите (първа и втора категория труд), при ежегодните милиони левове разходи на системата за стимули и подкрепа на работодателите да се създава благоприятна и безопасна среда, резултатът е нарастване на осигурителните разходи, вместо обратното – икономия от превенцията.

В. За дейност „Социално осигуряване“

По тази тема трябва да се направи специален анализ и задълбочен разговор, особено след с нищо необоснованото пришиване на системата на ДОО към т.н. държавни служители.

Няма, според КНСБ осигурителна институция в развития свят, която да се издържа с 0,71 на сто от всички разходи по консолидирания бюджет на ДОО. Пет години поред системата бива задължавана да не променя заплати, да съкращава персонал и да прави икономия от издръжка. И този процес продължава. В същото време все повече ангажменти и отговорности, все по-усложнено законодателство, все по-чести изменения в осигурителното производство следва да се изпълняват с все по-малко персонал. А европейските политики за удължаване на трудовия живот дори не се отнасят за държавните служители, в т.ч. в НОИ. Така системата вече е на критичната точка на изпълнение на задълженията си, хората са изключително натоварени, а напусканията започват да придобиват обезпокоителни темпове. Ето защо, **КНСБ настоява публичната и управлявана на трипартитен принцип осигурителна администрация да бъде незабавно извадена от статута на държавни служители и в консолидирания бюджет на НОИ да се заложат средства за минимум 10-процентно увеличение на възнагражденията на персонала на системата.**

Утвърдено от КС на КНСБ на 27-и октомври, 2016 год.

АГ/

ПЛАМЕН ДИМИТРОВ
ПРЕЗИДЕНТ НА КНСБ